

ficatio permanens; atqui nisus est modificatio permanens, non vero aliqua nova species, sive motus, sive ubicationis fluentis. Patet eo quod nisus idem prorsus immutatus manet, quamdiu corpus aliquod motu uniformi recto per spatium fertur.

3. *Secundum hanc qualitatem corpus alteratur*: a) Quoties enim, uti Physici demonstrant, motus producitur in corpore, hic motus gignitur non instantanee, sed successive et per partes. Ergo impetus e quo hic motus resultat, est constans ex partibus et consequenter ratione ejus corpus alteratur. b) Pari- ter motus localis corporis augetur et minuitur; ergo augetur et minuitur nisus ac motus; sed gradus suscipere est alterari.

II^a QUÆSTIO.

Thesis 11. Ubicatio circumscriptiva distinguitur modaliter a substantia, a quantitate et ab extensione locali.

Prob. Illud est distinctum saltem modaliter a substantia, a quantitate et ab extensione locali, quod, iisdem his manentibus, potest realiter acquiri et amitti. Atqui, his manentibus iisdem, ubicatio realiter acquiri et amitti potest per mutationem localem. Ergo.

Prob. Min. Per mutationem localem acquiritur et amittitur aliquid reale. Etenim esse hic vel illic est aliquid quod a parte rei est verum; dein mutatio localis fit per actionem aliquam quae terminum realem requirit. Atqui in casu aliud acquiri et amitti nequit nisi ubicatio. Ergo.

ARTICULUS III.

DE CONDENSATIONE ET RAREFACTIONE.

Assertum. Admittenda est substantiae corporeae condensatio et rarefactio proprie dicta.

46. *Sensus.* Molecula est apta ut, iisdem manentibus substantia et quantitate, modum volumen suum naturale excedat ita ut rarefiat, modo volumen occupet minus quam illud quod sibi est naturale, ita ut condensetur.

Prob. Indirecte. Calore dilatatur corpus, cohaerent tamen variae ejus partes, sive una molecula pergat in attrahendo aliam. Haec autem attractio fit vel immediate in distans, h. e. vacuo intercipiente inter moleculas; vel mediate in distans, h. e. inter moleculas ponderabiles, intussuscepta materia subtiliore; vel ad contactum, in quo casu habetur rarefactio proprie dicta. — Atqui primum et secundum rejicienda sunt. Ergo manet ut actione caloris substantia corporea rarefiat; pariter ut recedente calore, condensetur.

Prob. altera pars Min. Ipsum corpus subtilius, intra poros crassioris intussusceptum, calefit et consequenter rarefit. Haec autem rarefactio contingit vel intussusceptione alius, ejusque iterum subtilioris materiae, in quo casu abimus in infinitum; vel eo quod una pars in distans agit in aliam. — Eo modo arguitur circa corpora gazeiformia, quae indesinenter tendunt ad amplificanda loca quae occupant.

CAPUT IV.

DE INTERNA FINALITATE CORPORUM.

Uti dictum est c. I. art. I. § 1, corpora in elementa perpetuo resolvuntur, ex elementis generantur eadem corpora iisdem proprietatibus instructa. In hoc motu, perseverant eadem species, iidem typi, idem status aequilibrum universi orbis. Ista perseverantia obtinetur vi diversarum operationum, quibus corpora moventur, alterantur, corrumpuntur; ideoque dici potest finis *proximus* operationum substantiarum corporearum. — De fine *ultimo* harum operationum agatur parte secunda. De fine *intermedio*, quod est bonum animalis et hominis, pauca dicentur initio partis posterioris. De eodem tractat Psychologia.

47. Uti dictum est in Ontologia, corpus potest versus finem proximum dirigi a) *apprehensive*; b) *executive*. Concipi potest

ad finem tendere executive tribus modis : a) *Vi solius motus mechanici*; b) *vi inclinationis naturalis*, seu *finalitate intrinseca*; c) *operando vitaliter* ad instar vegetalium. Cfr. *Ont.* n. 151.

Jamvero unaquaeque ex his sentiis patronos suos est adepta : 1. Corpora agere *apprehensive* tenent Hylozoistae et Psychistae, inter quos : a) Pantheistae; b) Heraclitus Ephesius; c) Stoici; d) Leibnitzius (Cfr. c. 1. art. 1. § 2); e) Materialistae multi. 2. Corpora agere *mechanice* tenent Atomistae et Dynamistae. 3. Quid teneant Scholastici docet sequens thesis.

Thesis 12. Ad permanentiam specierum et statum aequilibrii explicanda, non sufficit motus mechanicus substantiae corporeae impressus, sed requiritur finalitas intrinseca. Haec tamen non consistit in apprehensione et appetitu, neque in ullo actu vitali.

48. I^a PARS. *Requiritur finalitas intrinseca.*

Sensus. Requiritur ut corpori insita sit tendentia naturalis, qua fiat ut indifferens jam non sit ad quaslibet operationes et combinationes. Quapropter non sufficit potentia motus mere mechanici.

PROB. I^m ARG. Expositum est c. 1. art. 3. n. 19. Hujusce argumenti proposito minor sic aptetur in praesentem thesim : Atqui hoc est consequens ex eo quod substantia corporea nulla finalitate intrinseca regetur, sed solo motu mechanico.

II^m ARG. *Petit ex collatione motus mechanici cum operationibus quae a corporibus fieri cernuntur.* Motus mechanicus ab agente aliquo in corpore productus, est talis ut si contingat eum influxu alius vis turbari, mobile ad primum suum motum non redeat; talis etiam ut sub influxu diversarum virium, semper, imo in indefinitum, velocior vel tardior reddi possit. Contra res naturales habent determinatum modum essendi quoad perseverantiam in statu suo. Ab his vero se turbari non sinunt; vel turbatae, ad priores operationes redeunt, nisi naturam suam amiserint. — Atqui hoc est signum corporibus insitum esse ordinem teleologicum, sive tendentiam naturalem. Ergo.

49. II^a PARS. *Substantiae corporeae non competit vis apprehendendi et appetendi.*

Quum appetitus supponat perceptionem ad quam consequatur, sufficit ut probetur in corporibus nullam esse apprehensionem.

PROB. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate; atqui nulla necessitas adscribendi materiae brutae vim percipiendi.

Patet minor quia nullum in corporibus invenitur indicium perceptionis. Etenim : a) non instruuntur organa, quae videntur requisita ut efformetur species repraesentativa rei apprehensae; b) non apparet ea actio, quae tamen ad res quasdam apprehensas sponte sequeretur, qualis est timor, dolor, ira; c) operationes quae revera fiunt, non exigunt perceptionem.

50. III^a PARS. *Substantiae corporeae nulla competit vita.*

PROB. I^m ARG. Illud non est vivens, quod non agit immanenter, sive quod, quum constitutum jam sit in esse suo specifico, non producit in seipso novas perfectiones; atqui corpus anorganicum, jam constitutum in esse suo specifico, nullas perfectiones novas in se producit. Ergo non est vivens.

Prob. Min. Operationes corporum, quae vi tendentiae naturalis fiunt, vergunt ad hoc : a) ut corpora servant esse suum specificum resistendo agentibus adversis; b) ut esse perturbatum restaurent; c) ut in aliis corporibus efficienter producant perfectiones accidentales. Hae autem operationes nullatenus vergunt in hunc finem ut propria corporis quantitas augeatur, ut nova qualitas acquiratur. Illud enim, ubi contingit, debetur influxui causali agentis extrinseci.

II^m ARG. *Petit ex discrimine cum plantis.* Planta organa instruitur, sive constat ex partibus heterogeneis; organorum ope functiones et operationes diversi generis exercet : se nutrit, augetur, generat simile sui. Planta non producit nisi a causa univoca, h. e. ejusdem naturae. — Materia bruta organa caret, constatque partibus homogeneis; inclinatione naturali fertur in simplicem operationem; demum a causis aequivocis producit, (sic aqua ab oxygenio et hydrogenio). Atqui tale discrimen prodit a corpore anorganico omnem vitam exulare.